

12.8.2022

507/01.04.01.03/2022

Ympäristöministeriö

VN/7677/2019

Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta laeiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä. Lain tavoitteena on toteuttaa valtakunnallinen yhteinen tietojärjestelmä rakennetun ympäristön tiedolle. Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämään tietojärjestelmään tallennettaisiin ja julkaistaisiin rakentamisen ja alueidenkäytön tietoja.

Ehdotettua lakia ei sovellettaisi puolustustarkoitusta varten tapahtuvaa alueidenkäyttöä ja rakentamista koskevien salassa pidettävien tietojen käsittelyyn eikä Puolustusvoimien lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen tai tukemiseen tarkoitettuja alueita, tiloja, rakennuksia ja infrastruktuuria koskevien salassa pidettävien tietojen käsittelyyn, jos näitä koskee Puolustusvoimien määrittämä salassapitotarve. Salassapidon perusteena voivat perustelujen mukaan olla esimerkiksi julkisuuslain 24 § 1 momentin 8-10 kohtien nojalla poikkeusoloihin varautumiseen, sotilastiedusteluun, puolustusvoimien varustamiseen, kokoonpanoon, sijoitukseen tai käyttöön liittyvät tiedot.

Julkisuuslain mainitut 24 § 1 momentin 8-10 kohdat pitävät sisällään myös muita perusteita kuin suoraan puolustustarkoitusta varten salassapidettäviä tietoja, esimerkiksi Suojelupoliisin asiakirjoja. Kyseiset tiedot on niin ikään pidettävä salassa ja tarvittaessa kyseisen tietojärjestelmän ulkopuolella.

Suojelupoliisin näkemyksen mukaan rakennuskantaa koskevien tietojen avoimuus on sinänsä hyvä periaate ja tavoite, mutta asiaa tulisi tarkastella huolella ottaen erityisesti huomioon ratkaisevalla tavalla muuttunut Suomen turvallisuustilanne. Suomen koko rakennuskannan ja hyvin yksityiskohtaisten tietojen mukaan lukien rakennusten väestönsuojien sijaintien ja kokojen täysin avoimeksi saattaminen pykälän 13 §:ssä tarkoittamalla tavalla ja laajuudessa ei tässä turvallisuustilanteessa vaikuta kannatettavalta.

Suojelupoliisi painottaa sitä, että rakennetun ympäristön tietojärjestelmän tietosisältöä määriteltäessä otetaan tarkasti huomioon salassapidettävien tietojen suoja ja että huomioidaan myös julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 7 kohta, joka säätää salassa pidettäviksi mm. rakennusten, laitosten ja rakennelmien turvajärjestelyitä koskevat ja niiden toteuttamiseen vaikuttavat

asiakirjat, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna turvallisuusjärjestelyiden tarkoituksen toteutumista.

Suojelupoliisi korostaa, että sinänsä julkistenkin tietojen laajamittainen saataville asettaminen teknisten rajapintojen avulla sekä mahdollisuus yhdistellä niitä automatisoidusti muista julkisista rekistereistä saataviin tietoihin saattaa helpottaa Suomeen kohdistuvaa tiedustelutoimintaa. Eri lähteistä peräisin olevien julkisten tietojen liittäminen toisiinsa saattaa johtaa tietoyhdistelmiin, jotka ovat salassa pidettäviä ja jotka saattavat vaarantaa esimerkiksi kansallista turvallisuutta, kriittisen infrastruktuurin suojaamista tai poikkeusoloihin varautumista. Asiaan liittyvät riskit tulee tiedostaa ja ottaa erityisen vakavasti varsinkin tämänhetkisessä turvallisuustilanteessa.

Esityksen perusteluissa (s. 108) todetaan nimenomaisesti, että ”tiedon yhdistelystä ja yhdistelyn laillisuudesta vastaa taho, joka tietoja yhdistelee. Suomen ympäristökeskuksella ei ole mahdollisuutta valvoa luovuttamiensa tietojen käyttöä enää sen jälkeen, kun tiedot on luovutettu julkisena tietopalveluna tai rajapinnan avulla eteenpäin.”

Kyseinen yhdistely voi kuitenkin täyttää myös rikoksen tunnusmerkistön. Vakoilurikosta koskevassa rikoslain 12 luvun rangaistussääntelyssä on todettu, että myös erilaisia julkisia tietoja yhdistelemällä voi täytyä vakoilurikoksen tunnusmerkistö. Rikoslain esitöiden mukaan vakoilurikokseen voidaan syyllistyä paitsi salassa pidettävien tietojen hankkimisella myös siten, että erilaisista yleisesti käytettävissä olevista lähteistä saatavaa tietoa suunnitelmallisesti yhdistellään keskenään tarkoituksena saada johtopäätöksiä tietoja, joita ei sellaisinaan ole missään yleisön saatavilla ja jotka yhdessä muodostavat vieraalta valtiolta salassa pidettävää tietoa. Olennaista vakoilurikosta koskevan rangaistussäännöksen soveltamisen kannalta ei ole pelkästään se, millaisista lähteistä tiedot hankitaan, vaan se, että tiedot sellaisina kuin ne on hankittu, muodostavat seikan, jonka tuleminen vieraan valtion tietoon voi aiheuttaa vahinkoa Suomelle rangaistussäännöksessä mainitulla tavalla (HE 94/1993 vp, s. 54).

Siten myös teknisten rajapintojen laajempi käyttö ja koneluettavassa muodossa tapahtuva aineistojen julkaiseminen lisää riskiä vieraalta valtiolta salassa pidettävien tietoyhdistelmien paljastumiseen. Esitysluonnoksen mukaan tiedon luokittelun ja tietojen kasautumisen turvallisuusarvioiteja on tehty ja tehdään edelleen, joka onkin tärkeää ja selvitysten tulokset tulee ottaa tarkasti huomioon myös käytännössä. Koska kuitenkin turvallisuusasioiden huomioiminen ei sinänsä heijastu suoraan ehdotettuun lakiin Puolustusvoimien tietoja lukuun ottamatta, niin tulisi harkita kansallisen turvallisuuden ja yhteiskunnan kokonaisuusturvallisuuden huomioimista koskevan velvoitteen lisäämistä suoraan lakiin.

Suojelupoliisin päällikkö
poliisineuvos

Ylitarkastaja

Antti Pelttari

Heli Heikkola

Liitteet

Jakelu

Tiedoksi

SM/HKO ja KTY

